

Tahsin Yücel

BEN VE ÖTEKİ

ÖYKÜLER

2. BASIM

Tahsin Yücel
BEN ve ÖTEKİ

TÜRK YAZARLARI

1. basım: 1998

2. basım: 2000

ISBN 975-510-802-5

© Tahsin Yücel / Can Yayınları Ltd. Şti. (1998)

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Eko Basımevi'nde basıldı. (2000)

Cilt: ZE Ciltevi

Dizgi: Gülşay Altunkaynak

Tahsin Yücel BEN ve ÖTEKİ

ÖYKÜLER

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

web sayfamız: <http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

TAHSİN YÜCEL'İN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
KİTAPLARI

- AYKIRI ÖYKÜLER / *öykü*
BEN VE ÖTEKİ / *öykü*
BIYIK SÖYLENCESİ / *roman*
HANEY YAŞAMALI / *öykü*
KOMŞULAR / *öykü*
PEYGAMBER'İN SON BEŞ GÜNÜ / *roman*
VATANDAŞ / *roman*

Tahsin Yücel Elbistan'da doğdu (1933); Galatasaray Lisesini (1953), İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi (1960). XIX. ve XX. yüzyıl Fransız yazını ve göstergebilim alanında uzmanlaştı. Şimdi aynı bölümde profesör. Araştırmaları: (*L'Imaginaire de Bernanos*, 1969; *Figures et Messages dans la Comédie Humaine*, 1973; *Anlatı Yerlemleri*, 1979; *Dil Devrimi ve Sonuçları*, 1982; *Yapısalcılık*, 1982); deneme ve eleştirileri: (*Yazın ve Yaşam*, 1976; *Yazının Sınırları*, 1982; *Eleştirinin Abecesi*, 1991; *Tartışmalar*, 1993; *Yazın, Gene Yazın*, 1995); romanları: (*Mutfak Çıkmazı*, 1960; *Vatandaş*, 1975; *Peygamberin Son Beş Günü*, 1992; *Brynk Söylencesi*, 1995); masalları: (*Anadolu Masalları*, 1957); öyküleri: (*Haney Yaşamalı*, 1955; *Düşlerin Ölümü*, 1958; *Ben ve Öteki*, 1983; *Aykırı Öyküler*, 1989). Birçok da çeviri yaptı. *Tahsin Yücel*'e *Haney Yaşamalı* için 1959 TDK Öykü Ödülü, *Peygamberin Son Beş Günü* için 1993 Orhan Kemal Roman Ödülü, çevirileri için de 1984 Azra Erhat Çeviri Yazını Üstün Hizmet Ödülü verildi.

*L'unica unità della Spagna
è nel vagabondare di Don
Chisciotte.*

PAOLO VOLPONI

İÇİNDEKİLER

Önü	11
Dizge	15
Öteyaşama	31
Yaşadıktan Sonra	47
Dönüşüm	65
Yürümek	59
Benlem	112
Giz	125
İkilem	142
Ötesi	166
Denge	179
Üçlem	198
Cuma	208
Bebekler	212
Oğul	225
Sonu	243

ÖNÜ

Şimdi daha iyi anlıyorum: o dönüp dolaşıp kendi kendine gelmeleri de kendi kendinden kopmanın, başka başka insanlara bölünmenin, başka başka insanlarda parçalanıp ufalanmanın başlangıcıydı gerçekte. Ama bunu kendisi de bilemezdi: çok küçüktü, hem de çok dar bir alanda dönüyordu, en kolayın, en rahatın alanında: her şeyi adlara bağlıyordu. Ötegeçe'de bir çocuk, diyelim ki Ürüstem, aramıza ayağında yeni bir pabuçla geldi mi Memedali her şeyi bırakır, hışımla evlerine koşardı: "Kız ana, ne diye Memedali koydun benim adıma, neden Ürüstem koymadın?" diye çıkışırdı anasına. Anası bu değişmez kızgınlığın yeni nedenini öğrenmek ister, şaşırmış gibi yaparak "Neden oğlum?" diye sorardı. "Neden olacak?" diye gürlerde Memedali: "Şimdi o kırmızı ayakkabıyı ben giyecektim!" Evlerinde, yazın yeşil, kışın kuru soğan eşliğinde gırtlaktan geçirilmesine çalışılan, yarı-yavan bulgur pilavının çevresinde toplandılar mı son bayramda yedikleri yemek gelirdi hemen gözlerinin önüne, sonra Ürüstem'lerin evinde her gün yeni bir bayram yemeği yenildiğini düşünür, üzgün üzgün çevresindekilere bakarak içini çekerd: şimdi taşıdıkları adlarla adlandırılmakla kötü bir oyuna gelmişlerdi ona göre: adamca bir yemek bile yiyemiyorlardı. Bayram yemeklerini saymazsak, Memedali her yemekte bir kez daha kızardı bu işte. "Kız ana!" diye başlardı öfkeyle.

Ürüstem'in Hacer Bacısının Cumali'ye gelin gitmek üzere olduğu, bu gidişin sıkı hazırlıkları dolayısıyla, anasının Ürüstem'in anasına yardıma geldiği günlerden birinde,

Ürestem'lerin evinde, yanlış bir kapı iterek, belki keklik yürüyüşü, belki ak kolları, belki büyüklerden duyduklarımızın etkisiyle, hepimizin özlem dolu bir gözle baktığı Hacer Bacımızı Cumali'nin kucağında görünce de aynı zorlu öfkeyi duymuştu Memedali: asıl itmesi gereken kapıyı ittikten sonra, anasını görür görmez, odayı dolduran bir sürü insanın varlığına kulak bile asmadan, en yüksek, en kızgın sesiyle, kaçınılmaz soruyu sormuştu: "Kız ana, ne diye Cumali koymadın adımı?"

"Neden oğlum?"

"Hacer Bacımı ben alırdım şimdi kucağıma!"

Evet, hep böyleydi işte. Oynamaktan bıkip da şöyle biraz oturduk mu hemen adlardan söz açardı. Öyle de konuşurdu ki, söylediklerinden etkilenmemek çok zordu.

O soğuk ikindide, Gariplik'le Ötegeçe arasındaki bahçelere doğru yürüdüğümüz sırada da aynı konuyu işliyordu: işte, üşüyorduk, sıcak giysilerimiz yoktu, nedeni açıktı bunun: Üristem değildi adımız, Nevzat da, Hamdi de değildi. Üristem, Nevzat ve Hamdi hiçbir zaman üşümezlerdi: Üristem, Nevzat ve Hamdi'ydi adları, oysa biz ikimiz donuyorduk. Memedali söylemiyordu, ben de hiç düşünmüyordum ya bir başka nedeni daha vardı üşümemizin: köylüler, bir iki gün önce, yukarıdan aşağıya doğru daralan, üstleri açık, altları kapaklı gübre sandıkları içinde, çullara sarılı ölümler getirmişlerdi eşekler üstünde, sandıklarıyla birlikte, Gariplik'in alt yanına, at, eşek, köpek ölülerinin atıldığı yere bırakıp gitmişlerdi: dört sandık ölü. Ama kaç tane? Bilmiyorduk. İkiye büküp sokmuşlardı ölümleri sandıkların içine, ne var ki, iyice sığdıramamışlardı: kimisinden iki ayak çıkıyordu dışarı, kimisinden daha fazla. Ben de, Memedali de sayıları yeni öğrenmiştik, sandıklar-daki ölümlerin sayısını da bilmek istiyorduk. Ne var ki yaklaşamıyorduk bir türlü, çok korkuyorduk, hele şimdi, yellerin, belki de başka şeylerin etkisiyle, çaputlar dağılıp ayaklar çırılçıplak ortaya çıktıktan sonra! Gene de her gün

biraz daha fazla yaklaşmak istiyorduk, belki yaklaşacaktık da, alışacaktık sonunda.

Söylediklerine göre, uzak bir köyde, mantar yiyip ölmüştü ölüler, şimdi gömülmek için, savcıyla hekimi bekliyorlardı, onlar da, sobalarının başından ayrılmak istemediklerinden olacak, geleceğe benzemiyorlardı. O soğuk ikindide de gelmemişlerdi, ama bu kez ölüler yalnız değildi: yeşil poşulu bir köylü kadın vardı aralarında. Bir sandığı yan yatırmış, karlara oturup ayaklarını sandığın geniş ağzının kıyılarına dayamış, iki eli sandığın içinde, didinip duruyor, bir ölüyü çıkarmaya çalışıyordu. Her zaman gelebildiğimiz yere dek gelip durmamızdan az sonra da çıkarmış, sandıktan kurtulan ölüyle birlikte, buzlaşmış karların üzerine devrilmişti. Olduğumuz yerde donup kalmıştık, birbirimizin elini tutmaktan başka bir şey gelmemiştii usumuza. Sonra birdenbire yeşil poşulu kadının çığlık çığlık bağırıldığını işitmiştik: "Memedali! Memedali! Memedali!" Unutamam, bir zorlu akıma tutulmuş gibi sarsılmıştı Memedali'nin eli. Sonra gene aynı çığlık çınlamıştı kulaklarımızda: "Memedali!"

Memedali'nin elini elimden kurtarmasıyla yeşil poşulu kadına koşması bir olmuştu: varmış, asker gibi karşısına dikilmişti. Ama kadın "Memedali! Memedali! Memedali'm!" diye haykırmakla kalıyordu, başını kaldırıp bakmıyordu bile Memedali'ye. Bir de ölünün taşlaşmış yüzünü öpüyordu durmadan. Durmadan çırpındığı için, ölü de çırpınır gibiydi, ama başka türlü, tüm bedeniyle, kalçadan bükülmüş bacakları bir yerde, bir havada. Ölü olan Memedali'ydi sanki: donmuş gibi duruyordu karşılarında. Neden sonra, benden yana döndüğünü, tıpkı gittiğindeki gibi, var hızıyla koşmaya başladığını görmüştüm. "Oraya dek gitti de saymadı," demiştim içimden. Ama hemen unutmuştum bu konuyu: Memedali sapsarıydı, çok üşüyordu, göğsü inip inip kalkıyordu, kim bilir, nasıl çarpıyordu yüreği! "Memedali," demiştim usulca. Başını çevirip bakmamıştı bile. Neden? Bilinmez. Belki artık tüm Meme-

dali'lerin öldüğünü düşünüyordu, belki de, yeryüzünün tek Memedali'si kendisi olmadıktan sonra, kendisine "Memedali!" diye seslenenlere yanıt vermenin gereksiz olduğunu.

Söylemek bile fazla, daha ötesini düşünemezdim o sırada: her şeye, herkese birden yönelmiş bir açılımın, dönüşsüz bir atılımın eşliğinde bulunduğunu, bundan böyle 'herkes' olacağını nereden bilecektim?

DİZGE

Topal Durmuş'un cenazesinden döndükten sonra, anlatılmaz bir ağırlık, bir suskunluk çökmüştü üzerimize. Bizim için yeryüzünde yapılacak, söylenecek, bakılacak hiçbir şey kalmamıştı sanki: ne zamandır Söylemez'in duvarının gölgesinde oturuyor, sessiz sessiz önümüze bakıyorduk.

"Zavallı Durmuş," dedi birden Memedali, "hiçbir zaman anlamamıştı düzeni."

Şaşkınlıkla yüzüne baktım.

"Evet, söylediğim gibi," diye karşılık verdi bakışıma: "başlangıçtaki bulanıklık yüzünden."

"Yani?" dedim.

Yani Altındış'le oturmaya başladığı zaman, sıra çoktan Yusuf'a gelmiş bulunduğuna göre, yalnız Nurhaklı'nın değil, Yusuf'a'nın da yerini almış demektir; ama, gene bu sıra karışıklığı dolayısıyla, yalnız Yusuf'a'nın ya da yalnız Nurhaklı'nın değil, her ikisinin karşısına dikiliyordu. Böylece, birinci evliliğinde Nurhaklı'nın karşıtıydı; buna karşılık, yıllarca can düşmanı gibi göreceği Yusuf'a'nın özdeşi durumundaydı: gecelerini Altındış'le baş başa, koyun koyuna geçirirken, gündüzleri evde olup bitenleri bilmiyordu ya da bilmemeyi yeğ tutuyordu. İkinci ve daha sonraki evliliklerindeyse, Yusuf'a'nın karşıtı, Nurhaklı'nın özdeşi olmuştu: gecelerini başkalarıyla paylaşmak zorundaydı artık, düzen böyle istiyordu.

"Bunu ne zaman anladım, biliyor musun?" dedi. "Biraz önce, Yusufu'yı Gariplik'te gördükten sonra. Şimdiye değin hep yanlış yollara sapmışım."

Büsbütün şaşırđım: nedenini anlamak istediği olayların geçmişteki köklerini öğrenmeye çalışırdı hep, girdiği sokağın anlamını çıktığı sokaktan sorardı. Yusufu-Altındış-Topal Durmuş üçlüsünün garip ilişkilerini açıklayabilmek için de aynı yolu denediğini biliyordum. Şimdi tutmuş, tüm o çabaların gereksiz olduğunu söylüyordu.

Memedali'nin yeni uslamlaması uyarınca, Yusufu'nun aylardır ustura görmemiş sakalını kazıtıp da başında tepesi bastırılmamış, tekerlek şapkası, sırtında kocaman yakalı, daracık kara ceketi, bacaklarında çok geniş paçalı, kara pantolonu, ayaklarında sivri burunlu, kara kunduralarıyla dolaşmaya başladığını görünce, kazancında da, yaptığı işlerde de hiçbir değişiklik olmayacağını, gene zengin evlerine su taşıyıp ölü yıkayıcılara yardım edeceğini, gene aynı yerlerde dolaşacağını bile bile, "Tamam, gene düzeltmiş işleri," dememizden yola çıkmak gerekirdi. Yusufu ilk ne zaman giymişti bu takımı? Kendisi mi diktirmişti? Bir başkası mı vermişti? Bu başkası kimdi? Altındış mı? Bu giysi neden hiç eskimezdi, neden hiç buruşmaz, kirlenmek, solmak bilmezdi? Bir zamanlar birbiri ardından sıralayıp durduğumuz, ama kendisi sustuğu, kendi yaşında olanlar da kesin bir şey söyleyemedikleri için, nicedir yanıtız kalan bütün bu soruları gereksiz buluyordu şimdi Memedali. Bu garip giysi konusunda gerçek bir açıklığa varmak istiyorsak, birkaç yılda bir değiştirildikleri için hiç mi hiç önememediğimiz öteki giysilerine, örneğin üç dört yıldır giymekte olduğu, gölgelediği kopmuş, bez kaskete, önu tümüyle kapalı, cepleri körüklü, yakasız boz cekete, paçaları dizlere dek düğmeli olmakla birlikte, hiç iliklenmediklerinden, bir o yana, bir bu yana yalpalanan, boz pantolona, arkaları terlik gibi ökçeye bastırılmış, her zaman tozlu yemenilere yönelmeliydik. Bu kılığa girdi miydi her yanı to-

za ya da çamura batar, saç sakalı birbirine karışırdı. "İşleri bozuldu gene," derdik. Yaşlı kadınlar, "Koskoca kadı torunu bu durumlara mı düşecekti?" diye konuşurlardı. Karayı giydiği zamanlarda bir kadı torunu olmanın bilincini sürdürüyorsa, aynı bilinci o asker ya da bekçi giysisinden bozma, boz giysiye büründüğü zaman da sürdürmemesi için bir neden var mıydı? Böyle bir nedeni kuyudan su çeker gibi geçmişinden çekip çıkaramadığımızı göre, öncelikle bu iki giysinin belirttiklerine çevirmeliydik gözlerimizi: kara evlilik, boz bekârlık kılığıydı Yusuf'a'nın. Yusuf'a kara takımını giyince, karısı da hep aynı kılıkla, yani o yıllardır gördüğümüz, kahverengi manto ve yeşil başörtüsüyle dolaşmasa, bir de bu kılık değiştirmeler en az yılda iki kez birbirini izlemese, göstergeler küçümsenebilirdi. Ama böyle oluyordu işte. Kara takımını her giyişinde Yusuf'a'nın evine bir başka kadın girse, her çıkarışında da evinden bir başka kadın çıksa, gene koyu bir gölge düşerdi Memedali'nin belbağladığı göstergelere. Ama gelen de, giden de hep aynı kadındı, Altındış'ti yani. Yusuf'a'dan ayrıldıktan sonraki dolaşmalarında, kahverengi mantıyla yeşil başörtüsü yerine bir kara çarşaf kullanmak üzere gittiği ev de hep aynı evdi: boyacı Topal Durmuş'un dört bir yanını kavaklarla çevrili, tek odalı, tek pencereli, küçük evi. "Bildığımız bir şey, ama bu da önemli," diyordu Memedali.

Öte yandan, Altındış'ın Yusuf'a'yı bırakarak kendisine dönmesi Topal Durmuş'un kılığında gözle görülür bir değişiklik yaratmasa bile, bu mutlu dönüşün yaşamı ve çalışması üzerindeki etkileri en azından bir kılık değiştirme oranında belirgindi. İzmarit toplamak için yazlık kahvelerde dolaştığımız çocukluk günlerimizden beri bildiğimiz bir şeydi bu: Yusuf'a'nın karaları çıkardığı günlerde, Durmuş'un üstü başı her zamankinden de kirli olurdu ya gözbebeklerinde tükenmez bir sevinç ışıldardı hep, hiçbir şey bozamazdı bu sevinci. Değneği elinden alınıp uzaklara fırlatılırdı: yakası açılmadık küfürler savurarak, ama sevin-

cinden hiçbir şey yitirmeden, yerde sürüne sürüne değneğine doğru ilerlerdi. Ayakkabı boyadığı sıralarda, değneği, fırçası, boya kutuları saklanırdı: durumu anladı mı önüne gelene söverdi ya hiç kızmadan, üzülmeden, hep aynı güleç yüzle arardı saklananları. Bir türkü söylemesi istenirdi: elini kulağına atıp başlardı hemen. Biraz öteden geçmekte olan kaymakama, belediye başkanına ya da polis komiserine sövmekten korkup korkmadığı sorulurdu: gözünü bile kırpmadan sıralardı küfürleri. Koca bir bardak dolusu mavi ispirto konulurdu önüne: iki çay şekerinin desteğiyle, birkaç dikişte mideye indirirdi. Cahan'dan yeni çıkmış, dipdiri bir balık getirilirdi: kedi gibi sesler çıkararak, kıvrandıra kıvrandıra, kaşla göz arasında yiyiverirdi. Ensesine ispirto dökülüp bir kibrit çakılırdı: yüzüne acının gölgesi bile vurmada, kasketiyle vura vura söndürmeye çalışırdı. Yeter ki, çevresinde yarattığı kahkahalar paraya çevrilsindi.

Buna karşılık, Yusufa karaları giydi miydi bir durgunluktu çökerdi Topal Durmuş'un üstüne. Dünyanın parasını verseler, Yusufa'dan başkasına sövmezdi artık, bir türkücük olsun söylemez, önüne getirilen diri balıklara, ispirtolara, hatta rakıya bile tiksintiyle bakar, bir şeyini sakladıkları zaman, sessizce oturup bekler, şakalar şiddetlendiği zaman da küçücük çocuklar gibi, hüngür hüngür ağlardı. "Of, anam, of!" diye inlerdi ikide bir. Yusufa'nın bir kadı torunu olmanın bilincine Altındış'le bir arada yaşarken vardığı doğruysa, Topal Durmuş'un da ölmüş anasını ancak Altındış'ten uzak kaldıkça anımsadığı söylenebilirdi. Ama, ne olursa olsun, bu evrelerde kazancını artırmak için fazla çaba harcamamasının anlaşılmayacak bir yanı yoktu: evde kazan kaynamadığına göre, daha fazla kazanıp da ne yapacaktı? Buna karşılık, hele Memedali'nin söz konusu ettiği ilk bulanıklık göz önüne alınmazsa, böyle birdenbire dünyaya küsmesine, ikide bir hüngür hüngür ağlamasına akıl erdirmek oldukça zordu: her yıl en az iki kez yinelenmesine göre, çoktan alışmış olması gereken bir du-

rum değil miydi bu? Bu iş ilk kez başına geldiği zaman bile, biraz gözlerini açmış olsaydı, evliliğinin sona erdiğini sanıp umutsuzluğa gömülmezdi. Öyle ya, Yusufa'nın ilk ortağı değildi Topal Durmuş, kendisinden önce Nurhaklı vardı.

Şu da var ki, o zamanlar işler biraz daha değişti. Nurhaklı eli bıçaklının biri olduğu için, Yusufa da ona uymak zorundaydı. Ortakların bu özelliği dolayısıyla, Altındış kasabanın iki ucundaki iki ev arasında gönlünün dilediği gibi dolaşamazdı, hiç değilse öyle görünürdü: iki erkekten birinin kendisini alıp kaçırmak için bir olanak bulabilmesine, dolayısıyla özgür olmasına bağlıydı her şey. Gerçekten de, o günlerde Altındış'i alıp kaçıran kişi bu işi başardı diye rahata ermiş sayılmazdı. Uygun durumu bulur bulmaz, bıçaklarını çekmeleriyle birbirlerinin üzerine yürümeleri bir olur, böylece Nurhaklı'dan daha iri, daha güçlü, daha bıçkın olduğu için kavgayı başarıyla sonuçlandıran Yusufa, ikide bir tutukevine dönmek zorunda kalır, buradan çıkar çıkmaz da ilk işi Altındış'i yeniden ele geçirmeye çalışmak olurdu. Bundan yıllarca önce, karlı bir kış günü, tam altı ay soğuk ve ışıksız bir koğuştaki pinekledikten sonra, sırtında yazdan kalma, yırtık pırtık ve incecik bir giysiyle sokağa bırakıldığı zaman da böyle yapmıştı: sabahın alacakaranlığında, Nurhaklı'nın damına çıkıp bacasının kepengini söküp almış, ayaklarını bacanın deliğinden aşağı sarkıtıp ağır ağır kaymaya başlamıştı: buradan içeriye inerek Nurhaklı'yı sımsıkı bağladıktan sonra, onun yusuvarlak açılmış gözleri önünde, altı aylık Altındış özlemine dindirmeyi düşüncesi. Ama başı baca düzeyini aşar aşmaz, sıkışıp kalmıştı içeride, yukarı çıkmak için harcadığı çaba bir karış daha aşağıya kaymasıyla sonuçlanmış, ondan sonra kılını bile kıpırdatamaz olmuştu, burnunun, dudaklarının çevresinde, sakalının, bıyığının tellerinde her dakika biraz daha kalınlaşan buzları bile dökememişti. Derken aşağıdan boğucu bir duman yükselmiş, az sonra da dumanın odaya dağılmasını kepengin kapanmış olmasına yora-

rak don gömlek dama çıkmış olan Nurhaklı'nın ağzından kurşun gibi fırlayan balgamin alnına yapıştığını duymuştu. Yaşamında ilk kez düşmanına boyun eğerek, "Oğlunu öldürdüm, ocağına düştüm, kurtar beni şuradan," diye yalvarmıştı ya Nurhaklı yanıt bile vermeden karakola koşmuş, Yusufa şişeden mantar çıkarılır gibi bacadan alınıp kelepçelenirken de kahkahalarla gülmüştü. Ne var ki, bu işten kimin daha zararlı çıktığını söyleyebilmek gücü: Yusufa daha dün ayrıldığı koğuşa yeniden dönmüştü, ama çoktandır kötü kötü öksürüp duran Nurhaklı da saatlerce kar altında don gömlek dolaştıktan sonra korkunç bir titremeye girdiği yataktan ancak Altındiş'in kolunda, aptes bozmak için çıkmıştı bir daha, bir iki ay sonra da öbür dünyayı boylamıştı.

Topal Durmuş işte bu olaya borçluydu Altındiş'in kocası olmayı. Ama bundan bilinçli olarak yararlanmış değildi. Yıllardır kasabadan uzaktaydı: on-on iki yaşlarında, ele avuca sığmazlığının yarattığı bir kötü rastlantı sonunda, sol bacağı gittikçe şişip kızarmış, acısıyla gece gündüz bağırmaya başlamıştı. Haykırışlarına dayanamayan komşular, anasını da kandırdıktan sonra, Adanalı bir şoförün kamyonuna atmışlardı onu. Aralarında topladıkları beş on kuruşu adamın avucuna koymuşlar, "Adana'ya kadar götür şu yoksulu, gerisini sütün bilir," demişlerdi. O da sütünün bildiğini yapmış olacak ki, Topal Durmuş, nice yıllardan sonra, bir ayak, bir değnek ve sedef kakmalı bir boya sandığıyla, kasabanın yolunu tutmuştu. Bindiği kamyon kasabaya yaklaşırken, yolcular arasına yeni katılmış birinden, anasının çoktan öldüğünü, tek odalı evlerinin yola gittiğini öğrenmiş, öğrenir öğrenmez de kamyonu durdurup inmiş, bir zamanlar söğüt dallarından atlar koşturduğu, tozlu yollarda, iki gözü iki çeşme, ağır koltuk değneğine dayana dayana, ağır ağır ilerlemeye başlamıştı. Neden sonra, güneş batarken, birlikte yolculuk ettiklerinden biri, Nurhaklı'nın küçücük evini çevreleyen kavakların dibinde, bir ölünün üzerine kapanır gibi sedef kakmalı sandığı-

nın üzerine kapanmış bir durumda, hüngür hüngür ağladığını görmüştü. Ne olduysa orada, o akşam olmuştu işte: insanların hiçbir şeyine ilgilenmez görünen Altındış süreklı hıçkırıklarına kulak kabartarak kalkıp yanına gelmiş, bir süre tepesine dikilip uzun uzun süzdükten sonra, elinden tutup evine götürmüş, külbastısını onunla paylaşmış, sonra da, hangi düşünceyle, bilinmez, Nurhaklı'nın bıraktığı boşluğu onunla doldurmaya karar vermişti.

"Bir dama taşı gibi," diyordu Memedali.

Dama taşı nasıl dama bilmezse, Topal Durmuş da bu evdeki yaşamının gerçek anlamını bilmiyordu. Bu nedenle hiç de rahat değildi yeni evinde, hele ilk zamanlarda! İlk yıkılışı ne denli zorlu olmuşsa, ilk sevinci de o denli bula-nıktı. Altındış'in ilk ayrılışından dört-beş ay sonra, bir kasi-m akşamı, kavaklarla çevrili evin kapısını açıp da yüzüne mangalın sıcaklığı vurunca, anlatılmaz bir sevinçle dolmuştu içi: karısı dönmüştü demek! Dönmüştü, mangalı yakmış, sonra da, mangalın sıcaklığı yetmemiş gibi soyunup yatağa girmişti. Ne var ki, yatakta yalnız değildi: gencecik bir adamla, bakılmaması, anlatılmaması daha uygun düşecek bir durumdaydı. Topal Durmuş, ölü doğmuş sevinciyle birlikte bilincini de yitirmişçesine, hiç sesini çıkarmadan, olduğu yerde kalakalmıştı öylece: değneği kol-tuğunun altında, boya sandığının kayışı omzunda, ağzı açık. Öyle bakmıştı: tek ereği bir zamanlar aynı yer yatağında, aynı biçimde geçirdiği dakikaları gözlerinin önünde canlandırmakmış gibi, öfkeden uzak. Sonra, böyle uygun-suz bir düşlemeyi daha fazla uzatmanın yakışıksız kaçacağını düşünmüşçesine, yatağa arkasını dönmüş, sandığını omzundan indirerek bir köşeye çökmüştü. Yalnız bir şey duyuyordu: yüreğinin hızlı hızlı vurduğunu. Neden sonra kulağına pek de yabancı gelmeyen bir ses duymuştu: "Bize yiyecek, içecek bir şeyler getir." Geriye döndüğü zaman, karısının kımıltısız yüzünden önce, yatakta oturan delikanlının çıplak omuzlarını görmüştü. "Durmuş, şu ceketi uzat bakalım," demişti delikanlı. Topal Durmuş, ellerinin

Tahsin Yücel

BEN VE ÖTEKİ

Ben ve Öteki'nin ilk öykülerini yazmaya giriştiğimde, üç öykü kitabı, bir de roman yayımlamıştım; ama nice yıldır, benim için gerçek yazarlık serüveninin bu kitapla başladığını düşünürüm. Onu öncekilerden ayıran özellikler, örneğin, öykülerin değişmez anlatıcısını bütünleyen değişmez gözlemci, gözlemciyi yönlendiren bireysel açılmalar, neredeyse kesintisiz bir sorgulama biçiminde gelişen anlatım ve kurgu, önceden kararlaştırılmış öğeler değildi; bunlar, şöyle bir sezinlenmiş çocukluk evrenini, yani Ötegeçe'yi ve söylensel kişilerini yeniden kurmaya çalışırken, yolculuk sırasında oluşturmak zorunda kaldığım araçlardı. Bu bakımdan *Ben ve Öteki*, benim için bir okul oldu: anlatı kişilerinin, zamanın, uzamın, kurgunun ve biçimin mantığını her şeyden çok onu yazarken kavradım. Yazınsal değerine gelince, bu konuda söz söylemek bana düşmez. Ama öyle sanıyorum ki, Oğuz Demiralp'in 'Bupûlamak'ından Rafael Carpintero Ortega'nın Madrid Üniversitesi'nde verdiği doktora tezine kadar, bu kitap ve öyküleri üzerine yazılmış bunca inceleme ve eleştirinin niteliği, en azından, kendisini getiren serüvenin üzerinde durulmaya değer bir süreç olduğunu gösteriyor.

Kapaktaki resim: HANEFİ YETER

ISBN 975-510-802-5

97897551108025